

Бесіда

ZARZĄD GŁÓWNY
STOWARZYSZENIA LEMKÓW

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШНЯ ЛЕМКІВ

СИГНАЛЬНИЙ НОМЕР 1-89

ЛЕМ АДЗИМКА, АЛЕ - СВОЯ !

Незмірно велику відповідальність доручено авторови тих перших рядків, першого в Народній Польщі лемківського, скромницького іщи на тот (горячий) час, але в задумі - більшого періодичного писма. Од чого зачати? Што предложити чому? О чым повісти, а што поминути? Бо шыткого, што засідило ся в душы без парудесят років выповісти ся не даст.

Так, шыткого выповісти ся не даст. Треба писати, слухаючы

натуры, піти за думком, той, гірской-лемківской, літньої уж но-чы. Скоріцько, жебы не втекла, записати думку - бесіду душы. Слухати і записувати, зас слухати і ...

Ні, не таке то просте. Уж му-шу лишити душу і оперти ся о барже рациональны механизмы. Уж представлям сой сусіда Феця, виджу як отверат гамбу і гварит: „ищи ес гаде добрі не зачав, а

(продовжыня на стор.2)

ТРЕБА САМЫМ БРАТИ

Бесіду з Ведучым Головного Заряду Стоваришня Лемків, на штоден - директором Драматично-Театру ім. С.Шанявского в Вал-бжьху, Паном Андрийом Копчом:

- Пане Андрию, складаючы Вам найперше щыры гратуляції з на-годы покликания Вас на Ведучого Стоваришня Лемків, зверну ся з таким простицькым звиданьом: Як думате замініти параграфы статуту на жытя?

- Шытко, што ся родит, ро-дит ся в болях. Не інакше е і зо Стоваришньом. Надія в тым, же е оно том дітином, на котру ждало ся барз довго. Знаме, мы молоды може дакус меньше, же то-то, што ся повело нам в 89 році, было плянуване давно, підходили до него нашы вітьцове, старшы братя. Они не мали щестя, жам, так як ем рюк - повело ся. Чом аж нам? Трудно до того тепер до-ходити, было - пропало. Причы-ны были більше або меньше віро-гідны, але... лишме іх для себе. Треба ся брати щыро до діла, бо робота перед нами велика.

- Не даст ся того скрыти. Як думате ей розділювати?

- Ёй треба самым брати, не ждати на особливы доручыня. На-шы цілі окріслят статут. Кто ся видит в них, буде на іх основі діяв. Хоц знаме добрі, же став-ліня ся до нашых справ, давных замірив, а тепер уж - Стовари- (продовжыня на стор.5)

ІВАН РУСЕНКО

ЛЕМ КЫ

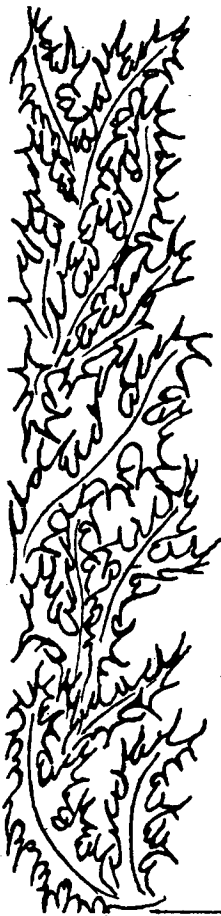
МЫ БІДНЫ, УЖ З ДІДА - ПРАДІДА,
ТО ДУХОМ ХОЦ БУДМЕ БОГАТЫ !
І ЧЕСТИ НЕ ДАЙМЕ ЗДОПТАТИ,
А ВІРЫ НЕ ЗЛОМИТ НАМ БІДА !

МЫ „ТЕМНЫ“ - ТАК ГВАРЯТ „НЕЛЕМКЫ“,
ТО ТРЕБА ГУ СОНЦЮ НАМ ІТИ,
БО СОНЦЕ І ДЛЯ НАС ЗАСВІТИТ,
НЕ БЛУДМЕ ВСЕ ВКОЛО ПОТЕМКЫ !

МЫ СЛАБЫ, ЯК ГАЧА ДО ПЛУГА,
ТО ДРУЖНО СЯ БЕРМЕ ДО ДІЛА !
І БУДЕ В НАС ДОРАЗ МІЦ - СИЛА,
ЛЕМ ТРЕБА СПОМОЧЫ ДРУГ - ДРУГА !

НАС МАЛО - ТО В ЄДНУ ГРОМАДУ
ВСІ ХОДМЕ І СМОТРМЕ ДОКОЛА
БЫСТРЫМА ОЧАМИ СОКОЛА,
ХТО В НАМИ ВРАЗ ІДЕ - ХТО ЗЗАДУ ?!

МЫ МЯГКЫ - ТАК ГВАРЯТ - ЯК ГЛИНА,
ГАРТУЙМЕ СЯ ВШЫТКЫ НА ГРУДУ -
В ПЛАМЕНИ НАУКЫ І ТРУДУ.
І СТУЖАТ ВНЕТ НАША РОДИНА !

ВОЗ УЧАСТ
В КОНКУРСІ

(СТР. 8)

ЛЕМ АДЗИМКА...

(продовження зо стор. I)

уж єс всадив кий в муряничсько. Яке то перше в Народній Польщы періодично лемківське писмо? А „Лемківська Сторінка“? Отже, кед уж нашов на мя в тоту літню ніч парасихольогічний дар чутя на одлегліст чужой гамбы, чом не одновісти одраз?

Хылю чело низкіо перед „Лемківском Сторінком“! І я на ній выплекав. Без тридцет з гором років сповняла тоту трудну ролю єдиной. Завдякы ній мали мы мож-ливіст познати пера Головчакка, Желема, Кузяка, Дзіндзя, Горощака, Мадзеляна, Стефанівського. Не буду вшыткых перечислював, бо заняли бы ціле місце пє-резначене на тот допис, а при тім - мусів бым прикликати і тых, котрых вершы, дописы роками огыдили нашу прекрасну лемківську бесіду.

Што, што повідате? Же кождий має право ся выповісти? Так, признаю, признаю! Єднако кохам люди з выпещенима ручками і тых (а може іщы барже), котрым тяжкій труд поорав на них чорны яр-кы. Єднако ціню „золотоустых“ і гугнивых. Лем же попри тім великым слові „Чловек“ існує іщы одвічний і натуральний поділ ріль, якы му пришло выповняти. Сталін і спілка прибували спровадити до єдного тоты два понятя. І шляк трафив пшеницю в чорноземі і літературу серед пребогатых талантів. Лем же Сталін не діждав на „Лемківську Сторінку“ і дост трудно го за то обвиняти. Немічність „ЛС“ на тлі доброго рівня „Нашого Слова“ в цілости є доведіньом, же то не вина так званого „трудного періода“. Зрештом, в кождім часі мох зробити діло добре, коли ся того шире прагне, або штонайменьше выповнят доручени обовязки. О, ту єм ся певно послізнув. Так, лєдям одповідальным за „ЛС“ доручено обовязки і єс-

іх сумлінно выповнили. Єлих текстів не одмітували. Бо то єсноє то діалект. Барз добрых не номішали, бо то - не дай Бог - мо - же уж виглядати на мову.

Така была, така є і така певно буде наша кохана, єдина „Лемківська Сторінка“. Але не буду єй споминав жлі. Кождий дбає о свою справу - най ій там. Не зарікам ся зрештом - могу на ню (то значыт - до неї) дашто післати. Лем перше мі мусят выдрукувати тото сперед двох років.

Переїду, полечу за думком, за літнім місячком. Мам де писати так, як думам (най і выглядає оно в друку брыдко - до ліпшого часу). Мам де писати! Завдякы чому?

7-го квітня 1989 рока зарєструвано **СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВІ!!!** І од того повинен єм бєв зачати. Нєє тепер в обсягу лемківського виднокругу справы важнійшой.

Дано можливість думати законно і НАМ, то значыт тым, котрым передовшыткым належне таке право. Дано бесідувати самим за себе, становити о захованю тойже матерінської бесіды, рідной культуры. Призяно право до думаня про само думаня і право до того і так, што і в якій спосіб прагнемо кохати. Призяно законным тото, што всяди і завсе повинно быти законом.

Довго суджено было ждати. Зливы неєдній ярі несли на наше поле крячивя, хабазя, прыгнали наше колося, обсьмыкували рясу. Але мы ся встояли, перебыли біду, недоїдавчы словом - пережыли. Бо коріня наше в добрий почві, в рідным ґрунті, Правда, порідшали нашы ряды, зменьшало ся нас. То дост натуральне. Легше хліб їсти, нич на него робити. Може і легше користати з чужого, коли дают дармо, хоц як вчыт жытя - таких подарунків неє. То лем позірний подарунок, з котрого здерто ціну, жебы єй по роках приліпити з процентом.

Нелегко нам. І в тоту, радєсно для нас яр 1989 рока пішли зливы по нашым вяжучым ся колося. Не дощы, даючы жытя, а зливы з перунами, бурьі градовиты. Штучно выкликаны, запрограмуваны компютерами, з окрісленим наміром на нашу ниву. Лем зато, же хочемо жыти, існувати, любити, кохати. Не выгнати, як перед віками Ятвягы, Прусы,

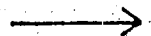
Чом мі пришли на думку акуратні тоты, неіснуючы, давно вытуплены народы?

Перед парома днями іхав єм на XI Фєстиваль Української Пісні Музыки і Танця в Солоті. За шыбами автобуса явили ся штотраз то новы краєвиды. Коли рівнины Мазовша замінила прекрасна країна горбків, лісів і озер, змінили ся і стрічаны по дорозі місцевы назвы. Часто не были они в своїм джерелослові славянськы, не были і германськы, понімецькы. Народу, котрий прикликав іх до жытя, давно уж неє. В сенсі антропольогічным, біольогічным заховав ся частинно, бо вшыткых не мож высічы. Та разом з замордуваньом його бесіды - перєстав быти народом, в кождым розуміню того слова.

Нашы потомкы, в рідній і мшаний спермі будут жыти, покыль існував буде світ. Але враз з затрачнньом рідной бесіды, перєстанеме існувати як Лемкы. Дакус іщы покуяме як ныбы-Лемкы в дайме нато - Лемківській Секції, Товаристві „Лемківщина“, а потім останеме лем як експонаты в скаєсенях Львова, Сапока, Свидника, в мудрых книжкаж Штібера, Райнфуса, Красовского, Мушники.

Же што, сусідє Фець? Же будеме свідомыма Українцями? Так! Але і свідомыма Словаками, Польяками. А передовшыткым - будеме ЛЕМКАМИ!

І не жаль нам буде „хыжы“ і „шныя“, „ярі“ в „Убочы“ і „жовчы“ в „дудлі“? Як висповідаме ся перед своїма думками, жебы до-

бровильно продаме на ярмаку в Горлицях дідове і наше „ЛЕМ“?

Покликали ми до жыти Стотаришныя Лемків. З думком передо-вщыткым о тых, котры не заакцептували УСКТ (подібно як перед сто роками „Просвіты“). А жыти летит, а час дре! Вильно ВІЛЬНО думати інчым - вильно і нам(бе-сіда о нашій „несвідомости“ - то нич інчого як образа). За думаньом, натуральным трыбом, повинна поступувати діяльність, завершуча, сповнююча прагніня і надії. Мусиме дати людям, своїм людям, нащадкам Павловичовым і Русенковым хліб. Такій хліб, який буде ім смакував, бо інакше підут - до інчої пекарні. І уж іх одтамале не наверне николи ани Красовскій, ани Гунька. А шкода буде, велька шкода! Не лем нам!

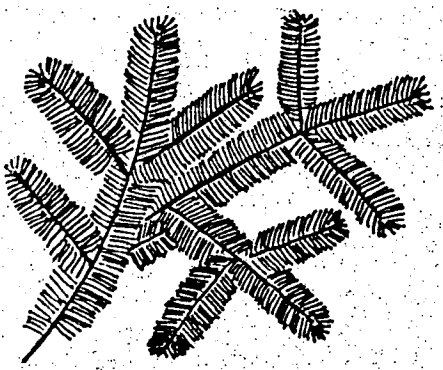
Подумайте о тім вшыткы, подумайте терезво. Даруйте сой батьківскій тон і усвідомлючы бесіды, бо то порожне, як сусік на предшівку.

То до Вас! А до нас?...

Нее уж Ятвягів і нич не покличе іх до жытя. А крестоносці („кшыжацы“)?... Цыт, діточки! Не бійте ся. З давных іх „метод“ о стали лем казальниці. Змінят ся світ, в кождым Народі, в кождого Сусіда, окрем бортаків, е достаточо мудрых люди. Цыт, діточки, цыт!

Втіче, ясніє літня ніч, сходит сонце, стає Ден! Охорон Боже од зливы... А мы ся тримайме! Лем!

Мурянка

СТАТУТ СТОВАРИШНЯ ЛЕМКІВ

(ВВНЯТКЫ)

УСТУП I

ЗАГАЛЬНЫ ПОСТАНОВЛІНЯ

- § 1. Стотаришныя Лемків, зване далше Стотаришньом е стотаришньом зареєструваным і посідає правну особовіст.
- § 2. Тереном діяльности Стотаришныя е общыр Польской Народной Республики.
- § 3. Сідбом начальных власти Стотаришныя е місто Легница (Лігница).
- § 4. Стотаришныя має право творити одділів а і тереновых кружків (місто, гміна, село) на засадах окріслєных в дальшых постановлїнях нынїшнього Статуту.
- § 5. Стотаришныя е самоупрядном громадском організаційом діючом згідно з обовязуючым в ПНР законным порядком.
- § 6. І. Стотаришныя ужыват печати в формі еліпсы з написом в польскым і лемківскым языку о змісті: в обведію „Стотаришныя Лемків“ а посередні: Головний Заряд (Заряд Округу) в...“
2. Головний Заряд, Головна Ревізійна Комісія, заряды одділів і тереновых кружків ужываот печати кореспонденційных з польскым і лемківскым написом: „Стотаришныя Лемків“, а одповідно ниже - організаційна ступінь, номер почтового коду, сідоба і номер телефону единиці Стотаришныя.

УСТУП II

ЦІЛІ І ЗАСОБЫ ДІЯНЯ

- § 7. Цілю Стотаришныя е:
 - 1. интеграція лемківского населіня несмотрячы на погляды і релігійны переконаня,
 - 2. ратуваня, плеканя і уповселюднюваня духовой і матеріальной культуры Лемків,
 - 3. научаня лемківского языка,
 - 4. популяризация історіі Лемковины і знань о жытї і діяльности Лемків поза границама Польщи,
 - 5. пропагуваня лемківско - польской дружбы і співпраці з подіюными товариствами народных меньшости в Польщи, з особливим углядніном Украинского Громадско - Культурного Товариства.

- § 8. Приводены в параграфі 7 цілі Стотаришныя реалізуют ся через: (...)
- 2. твориня осередків пропагуваня лемківской культуры, таких як: бібліотекы читальні, клубы, світлиці, хыжы музейно - етнографічного характеру ітп. (...),
- 4. выдаваня власных часописив, книжок і брошур і тіж репертуаровых і рекламных причынків,
- 5. скатальгуваня і записаня (в писемній і візуальной формі) памятників і реліктів духовой і матеріальной культуры Лемків (...)

УСТУП III

ЧЛЕНЫ, ІХ ПРАВА І ОБОВЯЗКЫ

- § 9. І. Члены Стотаришныя ділят ся на:
 - а) звичайных
 - б) гоноровых
- 2. Звичайным членом Стотаришныя може быти кожда фізична особа, котра ма завершене 16 років, окріслят ся як Лемко / Лемкыня, е лемківского походжыня і признає статутовы цілі Стотаришныя,
- 3. Гоноровым членом Стотаришныя може быти особа заслужена лемківскій громадскости і культурі. О приданю гонорового членства децидує Головний Заряд Стотаришныя.
- § 10. І. Принятя в число членства Стотаришныя доконує Заряд Кружка на основі писемной декларациі Кандыдата

УСТУП IV

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА

I ЗАСАДЫ ДІЯНЯ СТОТАРИШНЫЯ

- § 14. Структура Стотаришныя вышчат:
 - 1. кружкы
 - 2. окружны одділы
 - 3. начальны власти
- § 15. І. Тереновий кружок е основным організаційном единицьом Стотаришныя.
 - 2. До заложыня кружка вымагане е число штонайменьше 5 осіб.
 - 3. Заложыня кружка вымагат затверджыня постановом Окружного Заряду.
 - 4. Кружок выеднує право до діяня з хвилымо покликаня го на заложытельскым зобраню і зголошню одповідному органу державной адміністраціі. (...)
- § 17. І. Протяжніст каленіці вшыткых власти Стотаришныя выносит 4 roky.
 - 2. Засады зголошуваня числа кандыдатів до вшыткых, засады іх выбараня і сносіб голосуваня при выборі усталує абзід одповідного мабля або загальне зобраня.

КАРПАТОРУСИНСЬКИЙ ОСЕРЕДОК ДОСЛІДЖИВЬ

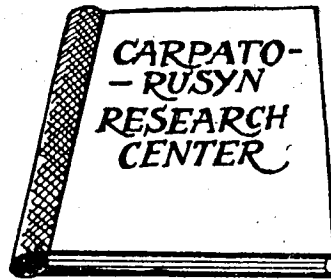
В 1988 році Карпаторусинський Осередок Досліджувальний в США обходив своє 10-ліття. Здавати б ся могло, що десять років то не дуже, та на основі його початків і днешності мож найти одповід - як годно ся розвивати в будучности.

Осередок зареєструвано як недоходову культурну організацію в стейті Нью Йорк. Його головном цілю было і є публікування і дистрибуція науково-популярних причинків, трактуючих о історії і культурі карпатських Русинів, жыючих в Європі і Америці. Ведена освітня діяльність полігат медже інчыма на організуваню і фінансуваню наукових конференцій в Америці і поза ей меджами. Барз важном формом діяня є промуваня і фінансуваня замешкуючих в Європі, а займаючих ся науковом працьом.

Діяльності Осередка проводят вчени такой славы як: Пауль Р.Магочі - професор Гарвардского Університету, справуючий функцію Президента Осередка і Патрікія А.Кравчик - доктор наук Університету Дікенсон (Пітсбург). До Головної Ради Осередка входят люде вынятково заангажуваны в лемківскы справы. До них належат: Мери Гешинг, Іван Галузка, Марія Гузінец, Д.Дзямба, Е.Касінец, Штефан Малик, Орест Мигали і Патрікія Онуфряк.

Од самого початку своей діяльності Осередок тот утримує барз добры зносини з організаціями о світскым як і релігійным профілю, котры займают ся лемківскыма справами. Особливо цінна є співпраця посередництвом газет, писем і публікацій з єпархіями ріжних віроісповідань славянських народів. Треба еднан підкріслити, што Осередок неє звязаний, або залежний од котрой нобуд з тых організацій. Не репрезентує тіж жодіє з віроісповідань.(...)

Сміло ствердити мож, што Осередок зробив великій крок в ділі одродження лемківской проблематики. Іщи донедавна невелике число Американів лемківского походження мало ясне виображення о прагнізді своїх предків. Коли звідано одкаль походять їх родиче, дідове, прадідове, одповідали: «деси там, зо східной Европы». Днес ситуація змінила ся в великій мірі. Видана через Гарвардскій Університет енциклопедія «Американскы етнічны групи» окріслят Карпаторусинів як одрубну етнічну групу (належыт припомнути Чытачови, што в Америці понятя «етнічна група» має інче значення, як в нас - Ред.).

В наслідстві прбігаючих дискусий на сторінках публікацій, выдаваных Осередком одродило ся як спомнено выже, величезне заінтересуваня справом Карпаторусинів. Односит ся оно не лем до еліты науковців, а обнимат широкій круг суспільства карпаторусиньского походження. До осередка приходит штоденно велике число листів з цінныма джерелами дотично історії і культури «наших люди» або і, з другой страни - з просьбами о можливо повну інформацію о походженю їх предків.

Статистыка Осередка Досліджувальний є імпонуюча. Видано, скаталогоувано десятки позицій, розпродано тисячи примірників.

Побільшує ся число осіб спераючих Осередок і на днес выносит оно понад 5500.

Осібне слово належыт ся вынятково цінній періодычній позыці, иком є тримісячник «Карпато-Русин Американ» (на англійскій мові). На сторінках того писма лемківскы теми передствалсны сут на высокым інтелектуальным рівні.

Зрештом о рівні вышткого, пропонуваного Осередком свідчыт факт, што більшыст публікацій є выдавана через так реномуваны выдавництва, як:

Harvard University Press, Columbia University Press, Wilhelm Braumuller/Wieded/, University of Toronto Press, oraz Multicultural History Society of Ontario.

Неможливым є в так скромнык хоц вынятково вартісным выданю, яким є «Голос Ватры» (Автор передав допис до выкорыстаня в «ГВ» - Ред.), представити цілого дорібку Карпаторусиньского Осередка Досліджувальний. Моім заміром было зазнаемліня Чытачів з єдиным Осередком, займаючым ся лемківском проблематиком в такым вымірі і з такым заангажуваньом.

Шкода лем велика, што нашы поеты, письменники, історики, творці культуры діучи в Польщы не участвуют в тій інтелектуальній бесіді. Розумію, што язык, а радше його незнаеміст становит значну перешкоду во спільній «гостині».

Коли бы хоц лем невелика част досліджувальний Осередка доступна была на нашым рынку в языках нам повселюдні знаных, было бы то великым добродійством. Быти може наша свідоміст, потреба взаіной толеранції, почутя неродной єдноты і згоды выглядала бы дакус інакше - чого собі жучу. І вышткым Лемкам - Русинкам на цілым світі.

А.А. КЛАН

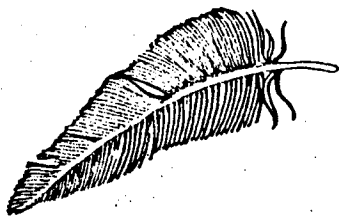
ТРЕБА САМЫМ БРАТИ

(продовження з стор. I)

шнина конкретно, не навсе було, е, а і хибаль – буде, однозначно

– Власні! Чи не боїте ся, же наші лемківські справи так ся уж застаріли, бо – як Ви споминули – старали ся о ці наші витцьове, отже, чи не боїте ся, же асиміляция взяла уж широкій покис, же організації, стоваришнина, до яких належали Лемки в тих остатніх парудесяткох роках не вплинули на їх погляды, на їх заангажуваня ся в народни справи?

– Специфічна ситуація, в якій наші ся Лемки по виселіню напевно подіяла негативно на

погляды, переконання, в цілий гармонії їх аспектів. Напевно обставини, в яких люде жили через тих сорок років, розшмарены на просторі соток кільометрів не спомагали інтеграцію, напевно і лем – дезінтегрували. Загибало вшытко. Загибав, зміняв ся язык, культура духова і матеріальна. Тратило ся і само почуття спільноты. Тоты організації, а суджу же мали-сте на думці властиво одну організацію, то значит УСКТ, і коли о не ходит – рідко виходило напротив заінтересуваням Лемків.

– Пробачте, же гвойду в бекіду. Має в статуті такій пункт о співдіяню з інчыма стоваришчынями, в тым з особливым узглядніньом співдіяня з УСКТ. Як видите тото в будучности? Яки форми співпраці могли бы быти прийняти?

– Нич перейдеме до форм, хо-

тів быи зложити таке, важне новою думку освідчыни. Стоваришнина Лемків покликана не по то, же – бы ділити Лемків, жебы бороти ся з тым Лемками, котры принадлежат до УСКТ. Хочеме з ними співпрацювати, хочеме співпрацювати зо вшыткыма, не замірючы при тым быти, як дотепер – бідным Ванцьом. І то уж сут формы, котры будеме ся старати роззвизати по мірі доброй волі і брата і сусіда.

– Найвышшою властью стоваришнина є Крайовий Конгрес. На коли передвиджуете його скликаня?

– І Конгрес має в замірі скликати під конец того, 1989 року, але не повіджене, же термін тот може ся пересунути на першы місяці 90-го рока. Хочеме, жебы в Конгресі взяла участ як найбільша і найбарже репрезентацийна част лемківской суспільности. А так може ся стати втвды, коли будут організувати ся кружки стоваришнина. Они ся творят, але знаме, же неє то таке просте. Не загубла в нас ішы психоза страху перед підписуваньом чоگونهбуд поза пінажныма чеками. А мы не думаєме никого міцно переконувати, не замірюєме іти на число, хоц знаме добрі, же генерал без армії, то ниякій генерал. Певно, мы бы хотіли, жебы нас было якнайбільше, бо то добрі свідчыт о стоваришчыню, але найліпше свідчыт активне діяня, конкретны ефекты.

– Такы, як створиня лемківского Народного Театру?

– Само створиня, то доперва початок дороги до ефекту!

– Не будте такы скромні! Знаме, же інтенсивні і регулярні робите пробы. Коли взріме Вас на сцені? І з чым?

– Першы выступ передвиджуетме на половину липця в лігницьком театрі. Будеме го трактувати як генеральну пробу. Зас премьєру видиме на сцені VII лемківской Ватры в Бортнім, 22-го

липця, в суботу. Драма має наголовок „Одтяти корені“.

– То штося нове в нашій літературі. Хто є автором?

– Драму написав ем з думком выставліня ей в моім театрі, в Валбжиху. Хтів ем Полякам вказати нашу долю. Тішу ся, же зродила ся така прекрасна нагода і можеже тото зробити по лемківскы, з акторами – лемками, хоц лем аматорами.

– Але буде кус і професійности. Ви ей преці режисеруете?!

– Так! І не лем в тым виді буде то професійніст, бо ціла технічна сторона з помочом засобів валбжінского театру буде професійна.

– Ждеме з нетерпеливостью! А тепер будеме помаленькы кінчыти нашу розмову, та перед тым хочу Вам ішы задати „братобійче“, же так го окрісю, звіданя. Вы ся найбільше заангажували, жебы основати стоваришчыню лемків. Довірено Вам становиско Ведучого. Як судите, чи І Конгрес СЛ даст Вам дальше довіря на прываджіння нас?

– О, то уж справа Конгресу! Зрештом думам, што не найважнійше, чи я буду Ведучым стоваришчыни. Важне є тото, жебы люде котры будут му проводити, робили вшытко для справи лемків, для цілой суспільности лемківской. Для вшыткых! Не лем членів стоваришчыни. Я виконав першу роботу, може найбарже нещадчы; причым не уважам, же тоты, котры придут по мі – будут мати легше. Буду їм помагав, незалежні, чи на даякым становиску, чи без становиска, як рядовий воєк.

– Ужылисте такого, дост смутного словозложіння: „тоты котры придут по мі“. Суджу, уважам, же час тот ся значно видобжыт! Чого Вам сердечні дякую і дякую за розмову!

– Дякую!

розмовляв:
П. ТРОХАНОВСЬКІ.

ЗА ГОРАМИ * ЗА ВЕЛЬКОМ ВОДОМ * В СТЕПІ

Стараном Миколи Мушники, КСУТ (ЧССР) видав 2/89 (127) номер "Репертуарного збірника". Права в цілості посвячені він Ваньови Гунянці з нагоди 100-ої річниці народження нашого великого письменника і діяча культури. В збірнику поміщено оповідання "Марко Богач" і "Лешко Мирна", а тіж драму "Дротар Павлик". Тішит факт, што заховано (з невеликими змінами - в більшості слухиньма) текст лемківського оригіналу.

Гратуємо Видавці одваги, - она може запроцентує, кед неє уж за пізно! Зає Пау Миколи Мушники дякуєме за жменю свіжих думок, котры, незалежно од інтенцій Автора, приносят нам о-бодрина:

"В останньому часі літературу писану народною говіркою у нас чомусь прийнято вважати літературою заднього плану, незважаючи на її художні, ідейні чи естетичні вартості. На сторінках наших видань вона повністю вийшла із вжитку (якщо не рахувати фольклорні видання). А це велика шкода. Відкидаючи народні говірки, тобто материнську мову у прямому розумінні цього слова, якою і досі користується не менше 95% українського населення Пришівщини, ми тим самим переживемо пуповину, якою досі були пов'язані з народним ґрунтом.

Та в умовах Пришівщини народна говірка, як мова літературних творів, має особливо важливе значення. У значній частині населення під впливом адміністративного запровадження української мови у школу, виникла аверсія до української мови яка в останні роки проявилася радикальним зменшенням українських шкіл. В наших селах живуть цілі генерації людей, які української літературної мови ніколи не вивчали і не збираються її вивчати. Дома вони і надалі користаються лемківською говіркою, однак читають виключно художні твори писані по-словацьки та словацьку пресу. Тож

чому до цих людей не заговорити їх рідною говіркою?"

Остатні цитувані думки носят знамена пробы "ратування ситуації", як то ся в нас окріслє. Но, штож, прошу Паньства - треба ратувати!

*

Осіню минулого рока зорганізувано в екзотичним місті Голнолю на Гаваях симпозиум в якій участували славісти з цілого світа, в тым - з Польщи, та Совітского Союзу. Ініціатор симпозию, Проф. Пауль Роберт Магочі представив увазі учасників реферат п.н. "Народу творіня, чи буріня? Лемки, Поляки і Українці в сучасній Польщи".

Писав о тым свого часу почитний "Тыгодник Повшехны", але в міру попутано і гмілосто. Редакція "Бесіды", диспонуючи польським перекладом оригіналу прагне приблизити свому Читачови хоцлем пару, але зато сконденсуваных, соковитых думок:

"Biorąc za prawdę to co się mniema na temat niwelujących możliwości tendencji asymilacyjnych we współczesnym społeczeństwie industrialnym, zagadnienie określenia się Łemków powinno zdecydować się już dawno temu. Łemkowie zaczęli podlegać prądom asymilacyjnym od 1947 roku, to znaczy po ich przymusowym przesiedleniu z ojczyстых Karpat i rozmieszczeniu w małych grupkach na północnych i zachodnich ziemiach Polski. Wyrzucenie z własnego terytorium, umieszczenie w czysto polskim otoczeniu, bez możliwości posiadania jakichkolwiek własnych organizacji kulturalnych i w sytuacji, gdy jedno z własnych wyznań religijnych /greko-katolicyzm/ było całkowicie zakazane, a drugie /prawosławie/ ograniczone w swym działaniu przez wpływ rzymsko-katolickiego otoczenia, możliwość powołania dzieci tylko do szkół polskich - wszystko to pozwalało spodziewać się kompletnej asymilacji młodego pokolenia Łemków uro-

dzonych już na emigracji. Logika nakazywała przypuszczać, że wraz ze zejściem pokolenia starszego, urodzonego i wychowanego na ziemiach ojczyстых, problem łemkowski powinien się zdecydować i ostatni Łemkowie winni znik-

nąć. Jednak w 40 lat po przesiedleniu Łemków i po urodzeniu się i akulturacji w nowych warunkach co najmniej jednego emigracyjnego pokolenia, problem najwyraźniej istnieje nadal. Co więcej, nie tylko że Łemkowie nie przeminęli, lecz nawet - jak to dobitnie widać z łam polskiej prasy lat 80-tych - wprost przeciwnie, przechodzą oni teraz prawdziwe odrodzenie, renesans, ponowne odkrywanie swych korzeni. I nie ma w tym nic dziwnego, że ten renesans uaktualnił dylemat tożsamości.

/.../ To, iż współczesne pytanie łemkowskie stało się przedmiotem dyskusji w gronie grupy, nie mówiąc już, że także tematem debaty na konferencji takiej jak ta, sugeruje, że odpowiedź na ten dylemat została już wypowiedziana.

/.../ To pewne, że odrodzenie narodowe Łemków dopiero się rozproszęło. Upłynie co najmniej jedno dziesięciolecie zanim poznamy czy się utrwaliło, a jeżeli tak, jaki kierunek ostatecznie wybrało."

Дали мы сой спокій з переводжыньом тексту на язык нашой "Бесіды" (быв уж тлумачений з англійского). Значна більшість чытачів хыбаль вшытко розуміє.. Пояснити може дашто? Не треба? То добрі, барз добрі!

*

Во Львові покликано Товариство "Лемківщина". Не мали мы однак іны можливості чытати його видань, отже і не маєме чого коментувати. Та надісьме ся, што братне Товариство вшег потішыт нас неседном добром новиною.

В днях 15-21 мая того рока, при співдіяню м.ін. Студентско-го Кружка Бескідських Провідників, Академічного Одділу і Воевідського Заряду ПТТК в Лодзі, та Інституту Географії Міст і Туризму Лодзкого Університету зорганізувано VII Тыжден Гір, посвячений Лемкам. Поділено тот

"Тыжден" на дві часті. Першы три дни заняла освітньо-наукова сесія, проведена в самій Лодзі, зас решту выповнили рейды та ім-презы зорганізуваны на терені наших гір.

Нас - Лемків може заінтересувати передовшыткым перша част. Зрештом лем о ній могу слів пару написати, бо мав ем шестя в ній участувати, репрезентувати Лемків і слухати при нагоді, што то они о нас речут.

Як перший, выступив з доповідю Антоні Крог. За тему мав історію Лемковины ХХ віку. Бесідував з великым заньом предмету, може лем барже скуплено і выважено, нич робит то на стрічах меньше офіційных. Найціннійшым зас для поповніня знань був в його доповіді період Першой Світовой Війны. Відомо, - хто о тім не зна, най буде відомо, же - Антоні Крог то ходяча енциклопедія того часу нашой історіі. В його устах трагедія Талергофу, трагедія выселіня, Явожна, то не лем сухій вывід науковця. То і комірочка серця, так рідка серед тых, котрых звыкло ся называти обчыма.

Назвав ем шестьюм свою част в тій сесіі, але треба мати і кус нешестя, жебы выступляти акуратні по Крогу. Мав ем за тему історію лемківской літературы, од ей народжыня аж до наших дни. Як ем тото выконав? "Штож речы о собі" - же послужы ся цитатом зо своей "Байкы о коніку"?! Старав ем ся, але думаю, же треба мати дакус меньше "факів", жебы хоц в еднім быти

VII ТЫЖДЕН ГІР

направду добрим. Якоси перешло. Дост, же запропонувано мі іщы не плянуване выступліня зо своіма вершами, уж на розпочатя другого дня. Ту чув ем ся хыбаль... зрештом, я знам?

Пана, котрий мав выступляти по мі, познав ем пару годин перше. Нияк не выглядав на науковця. Быв за молодий і за барз ся за ним дівчата озерали. Вывиле ся, же і молодом гамбом мож дуже мудрого повісти. "Лемківске каменярство" в його выданю было для мя одкрытьом, новым пасійом. І што, хыбаль най-

5-11.V godz. 17⁰⁰-21⁰⁰ Łódź, ul. Wigury 12⁰
16-21.V Beskid Niski - Wysowa

важнійше - Тадеуш Лопаткевіч, бо о ним слово - створив свою, вірогідну теорію в тій голузі нашой матеріальной культуры. А нибы маме своїх знавців! Тихо! Бо стыд ся признати! Окрем науковых дыпльомів, майме іщы дакус охоты до работы. Не лем зелену дыпльомацию.

Ждав ем особливо на третій ден сесіі. Час мя наглив, але ждав ем терпеливо! Мав выступити пан, якому ем посвятив в "Голосі Ватры" такы слова: "Поет, редактор, дослідник. Знаменитий!

знавця наших гір і наших джм. Щырий в слові, об'єктивный в думці. (...) Тадеуш Анджей Ольшаньскі - Чловек". Не знам, ци по такых словах мож ся почути певнійшым, але коли Пан Ольшаньскі прислав мі до 4 "Голосу Ватры" верш, не помістив ем го уж на ей сторінках. Быв нибы то прекрасний, але... Автор хыбаль не доцінив нашы можливости розшыфровуваня кодів. Видно іх, видно, видно в його частых, густых дописах. Маскувано прекрасных, прекрасно маскуваных, при чым завсе - з голосном декларациём безсторонности. Доповід на сесіі - "Дорогы тожсамости Лемків" - была барже "в нормі" (наший), што стало ся предметом мого покус здивуваня. Но штож - потрафиме ся найти в ситуаціі, потрафиме!

Того дня выступив іщы Адам Кулевскі. Гарді бесідував - коментував свої фотопроскциі о Горганах. Може дакус было в тій фантастычной ностальгіі, але то не наша справа. Гыи Лемковина не досігат.

Сесіі товаришыла прекрасна експозиція зорганізувана (на ба-зі власных експонатів) Тадеушом Келбасінськым. Мож там было видіти стары і нівшы здавничы "білы крукы", як і лемківскы чу-гы, гунькы, кабаты, оплічата, лайбыкы, керпці. Добра работа, мудра работа.

Неплянуваном атракціём был довезений другого дня з Варшавской Політехнікы... проект Осередка Лемківской Культуры. На 6 пляншах (1x1,5 метра - една). Може взрїме го на Ватрі, о што ем барз просив автора проекту - Пана Влодзімежа Вітковского.

Над VII Тыжньом Гір працювало дуже люди, а душой цілості був молодий, інтелігентний, мичливий Єжи Сьверчиньскі.

За запрошыня до бесіды шыро дакус Організаторам

П.Трохановскій

ДО ЗМЕРКУ !

Пережив Онуфрий три бабы. Добрі му уж загнало роками під старіст, але тримав ся іщы, як паробок, неедного бы перескочың, Оглух лем неборацьско, бо дежбы не оглух од трйох баб. Покус іщы чув, але як сам повідав, - голос му доходив як зпід землі.

Видів зато Онуфрий цілком до -брі. Покурював сой файку на по -розі і - аж му обырви дыргали, коли взрів Ганцю чорнооку, як відра несла гу воді. Крас дівка, як пристала быстриця; аж слину гытнув. Як то на світі е, што Бог дае таку красу бідній сироті. От, Його дівки маюґ вшытко-го дост, а такы як товчки...

Женив ся Онуфрий четвертыраз, з Ганцюм чорнооком. Йой, як ся радував. Надставляв в церкві уха, як лем міг, жебы почути Ган-ціну присягу. "...і буду тобі вірна аж до...". Ту не дочув, деси тихше повіла. Але, што там, знае уж тото на памят. Добрі, што "буду тобі вірна...", - та до смерти, бо якже інакше?!

Ден, другій, третій дудніло весіля, аж ся утишыло...

Стало сонце, ден прекрасний. Став і Онуфрий, проходить ся по подвірци, маркітний якыйсь. Аж ту кум Гриц:

- Дай Боже добрий ден!
- Дай Боже і вам!
- Як там, куме, з женом молодом?
- Таат...
- Што, жлі дашто?
- Нияк мя гадиця гу собі не пустит!
- Як то же так, та присігала
- Та присігала якоси, добрі ем не дочув.
- А може она лем до змерку присігала, не до смерти?
- ...

(М)

ЖАМЕ ДЗВЧА

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШЧЫНЯ ЛЕМКІВ
ОРГАНІЗУЄ

КОНКУРС

НА

НАГРУДНИЙ

ЗНАЧОК

СТОВАРИШЧЫНЯ ЛЕМКІВ

Проекты формату 10 x 10 сантиметрів просиме надсылати на адрес редакциі "Бесіды" до дня 30-го серпня 1989 р.

ЧЫТАЙ
"БЕСІДУ"
ВНУКУ
І ДІДУ

МАКСИМ І КЛИМ

Жыли - были в наших горах Максим і Клим. Вічно вандрували, вічно гандлювали. Ходили з ярмаку на ярмак і радили сой яко так. А што розума не в лісі ся вчыли, а межде людми, вшытко знали, по імени вшытко звали.

Хто іх не видів, або не чув, або оборотно, - най послухат. Хто зас видів, а до того і чув, - най прише до "Бесіды" мудры глупства і глупы мудрости Максима і Кліма.

★

- Повідж ми Максиме на што кура співат?

- Тат повідают, Климе, же на біду!

- Ніт, Максиме. Кура на дзюбу співат!

★

- Де ідеш, Максиме?

- До корчмы, а ты?

- Тіх домо!

★

- Котра стеранка, Климе, найперше вкыпит?

- Ід, бортаку, хтобы того не знав. Тота, котру остатню на кріп шмаріш!

"BESIDA" - kwartalnik Zarządu Głównego STOWARZYSZENIA LEMKÓW

Redaguje zespół: Piotr Trochanowski - redaktor odpowiedzialny, Władysław Graban - sekretarz redakcji, Andrzej Klinkowski - redaktor techniczny

Adres redakcji: 33-380 Krynicza, skrytka pocztowa 123